

31.
DISSERTATIO MEDICA
DE
P I T U I T A

QVAM
CONSENSU
GRATIOSISSIMÆ FACULTATIS MEDICÆ
LIPSIENSIS
SUB PRÆSIDIO

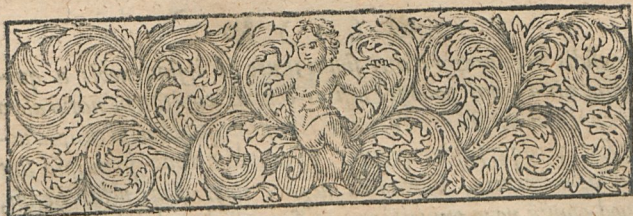
EXCELLENTISSIMI ATQVE EXPERIENTISSIMI
DOMINI
ANDRÆ RUDIGER,
PHIL. ET MED. DOCTORIS CELEBERRIMI,
PATRONI ET PRÆCEPTORIS
SUMMOPERE COLENDI,

ANNO M DCC XVIII. DIE XX. SEPTEMBR.
PLACIDO PHIΛIATRO RUM EXAMINI
SUBMITTIT

AUTOR & RESPONDENS
CHRISTIANUS ADAMUS GORN,
JAURAVIENSIS SILESIUS
MEDICINÆ CANDIDATUS.

LIPSIÆ,
LITERIS IMMANUELIS TITIL

GENEROSISSIMO AC PERILLUSTRI
DOMINO
DN. JULIO AUGUSTO
LIBERO BARONI ET PANERESIO
DE BOTHMAR
HÆREDITARIO IN TRIBUSCH
ET BAERSDORF,
CHILIARCHO S. R. MAJESTATIS
DANICÆ MERITISSIMO
DOMINO SUO GRATIOSISSIMO
OMNI, QVO FIERI POTEST, ANIMI OBSEQVIO
SUSPICIENDO,
HOC QVALE QVALE OPUS
SACRUM
VULT
A U T O R.

AD LECTOREM.

EA nostrae salutaris artis indoles est, ut, comparata morborum & medicamentorum experientia, rationis lumen unice sequatur. Illud, non uni, sed omni homini, concessum deprehendimus, modo cultura plane penitusque non defuerit. Quare Medicinae inter cultores longe plures conatus sese liberandi a praesudicio auctoritatis, quam alibi, hucusque experti fuimus. Verum ratio, propter logices partim, partim quoque fidee satis ac copiosae experientiae defectum, multum impedita fuit. Et, cum his unus praeter altero, vel propter genii, vel etiam seculi & instructionis felicitatem, magis praeditus fuerit, factum est, ut cognitio medicorum diversa esset. Quae diversitas tot hypotheseos, hinc inde per certam temporis periodum a quibusdam acriter satis defensas, & postmodum aliis assumptis derelictas, peperit. Quod omne a medicis, pro rationis cultura, & hinc orta convictio-
ne de hujus vel illius hypotheseos veritate, commissum est. Cumque hac ipsa convictione illi rationis praescepto satisfactum fuerit, quo eadem omnes eruditos, & per consequens quoque medicos, ad id admittendum adstringit, quod veritati ipsis videtur similis: Illis etiam hoc omne in culpam imputari nequit. Nunc autem, cum nobis idem jus cum iisdem concedendum sit, & nos de principiis physicis & medicis Excell. Dn.

Præsidis certiores redditi sumus; nec id ipsum nobis a quoquam vitio verti poterit, nisi is contra æquitatem naturalem peccare voluerit. Fatemur equidem, quod hæc principia nova sint, quodque sæpius accidat, ut quædam nova principia sint nullius momenti. Verum id negare impræsenti nobis licebit, quod omnia nova principia vana sint, quodque hæc nostra ideo, quia nova sunt, rejicienda sint. Quoad prius, universalitati huic circulationem sanguinis a celeb. Harveo inventam, suo ævo rem omnino novam, & vi dictæ propositionis pro falsa habendam, & centum alia, opponimus. Posterius autem quod concernit, ad ipsam convenientiam principia hæc inter atque phænomena in tota hac opella obvia provocamus. Nec est, quod obijcias, medicinæ nihil negotii esse cum physica, sicque eo ipso assumtis hisce principiis frustra operam collocari. Nam, medicinæ proprium est, circa corpus animale occupatum esse. Jam clarum est, corpus animale ex tenuissimis principiis, id est, elementis, esse conflatum, que sola physica tradit. Unde, cum horum notitia in medicina haud dubie necessaria sit, patet eo ipso, physicam cum medicina nexu necessario coherere. Præterea illud futile est, physicam vel ideo e medicina velle repudiare, quoniam eadem juxta hujus vel illius eruditi cognitionem minus feliciter tradita in medicis inefficax esse videtur. Illud si a firmo satis clavo penderet, & hoc vituperio dignum haud judicandum, quod si quis ab opere ferræ unice uniceque conficiendo ferram exulem cuperet, quoniam eadem diu satis reciprocata adeo aciem suam dimisit, ut operi absolvendo amplius non sit sufficiens. Remotis hac ratione removendis, nominatis principiis physicis & medicis suffulti, ad medicam pituitæ disquisitionem Bono cum DEO properamus, quam ut velis æqui bonique consulere, est, quod abs te ea, qua decet, humanitate contendimus.

CAP.

CAP. I.
De Pituitæ Historia.

Cur pituita Historiam adferre, animum induxerimus, exponitur, §. I. Quenam hominum ætates pituita laborent, §. II. Quod morborum corruptio ut plurimum pituitam comitem habeat, §. III. Quod calor & frigus pituitam gignant, §. IV. Quenam animi & corporis dispositio pituitam admittat, §. V. Quod pituita igni commissa spissior evadat, §. VI. Quinam liquores pituitam absque igne fundant, §. VII. & VIII. Quod α pituita, fumigante correcta, & iterum destructa, \mathcal{R} emendetur, §. IX. Quod α volatiles pituitam haud dijungant, §. X. Quod α \ddagger di quandam pituitam solum fluidam reddant, §. XI. Quod dicti α \ddagger di cachecticorum pituitam suori tantum restituunt. §. XII. Quod quedam pituita, α \ddagger di partim, partim quoque $\circ\circ\text{□}$ per deliquium, cedat, §. XIII. Quod admodum parca mixtura e α \mathcal{R} & $\circ\circ\text{□}$ per deliquium dosi pituitam corrigat, §. XIV. Quod pituitam scorbuticorum $\circ\circ\text{□}$ per deliquium unice curare queat, minime vero spiritus quicumque \ddagger dus, §. XV. Quod non omne alkali pituitam reducat, §. XVI. Quod salia emissa & volatilia pituitam haud subjugant, §. XVII. Quod aromata, ∇ , ejusque alkohol, pituitam intactam relinquunt, §. XVIII. Quod aromata, ∇ , ejusque alkohol, cachecticorum pituitam haud demant, §. XIX. Quod gelatinosam humorum substantiam, a parte eorundem serosa \mathcal{R} \mathcal{S} \mathcal{H} \mathcal{P} segregatam, cum eadem α \ddagger reduciat, §. XX. Quod \mathcal{R} \mathcal{S} pituitam reducat. §. XXI. Quod \mathcal{R} \mathcal{S} cum ∇ & ∇ destillata idem præset, quod sibi relicta efficit, modo largior mixtura dosi fuerit adhibita, §. XXII. Quod eadem pituitam viscidam vitream spissorem reddiderit. §. XXIII. Quod dicti pituitam reducendi modi ad pituitam albam unice spectent, §. XXIV. Quod pituita omnis percussione sæpius reiterata suori pristino reddi queat, §. XXV. Quod semen coagulatum α \ddagger fluidum reddiderit. §. XXVI. Quod idem semen $\circ\circ\text{□}$ per deliquium crassius fuerit redditum, §. XXVII. Qui pituita ejusque fibra una excreta per microscopium compareant, §. XXVIII. & XXIX.

§. I.

VEra Judicii operatio præviã ejus rei cognitionem sensualem requirit, circa quam illa juxta tritum illud occupatur: Nihil est in intellectu, quod non prius fuerit in sensu. Dogmatici inde Medici est, ut historiam objecti sui probe probeque habeat perspectam, antequam judiciosã objecti sui cognitionis periculum faciat. Judicio enim hic unice vagam empiricorum notitiam eluctatur. Visum nobis hinc est historiam pituitæ paucis præmittere, ne per salum ad pituitæ judiciosam inquisitionem transiisse videamur. Quicquid igitur de objecto nostro sensibus usurpare hucusque licuit, id in sequentibus offendes adumbratum.

§. II. Pituita pusiones, pueri, nec non ætate confecti, magis conficiantur, quam quos ætas tum juvenilis, tum virilis, non solum ab hoc malo, sed & aliis, præstat incolumes.

§. III. Pituita ii maxime laborant, quorum morbos inepta medicamentorum applicatio corrumpit. Imo, hos ipsos una cum pituita insignis humoris peregrini copia non raro accedit. Quod vel in febribus quotidianæ experientiæ res est. Nam his ex morbis, vel nimia humorum expansione, vel etiam eorundem contractione, multi alii morbi propullulant. Hinc salium volatilium abusum, nec non adstringentium, fecundam morborum pituitosorum matrem esse, laudibus vix satis deprædicanda quorundam prædicorum industria notavit.

§. IV. Calor æque ac frigus nostro corpori pituitam inducunt, si illud ipsum insolito modo urserint. Et perinde est, utrum interne an externe dictæ causæ violentia sua corpus humanum fuerint aggressæ.

§. V. Quibus, animo & corpore vitam inertem degere, volupe est, & hos pituita non solum affligi, sed & ad mortis limina perducì, haud raro observamus. Quod ipsum iis quoque solet contingere, qui utroque, animo nempe & corpore, singulariter alacres existunt.

§. VI. Pituita hæc, quæcunque eadem fuerit, si igni fue-

fuertit subiecta, pristinum fluorem haud acquirit, sed potius in pituitam longe tenaciorem abit.

§. VII. Nullus liquor, in quantum nobis constat, sive spiritus, sive alius, absque ignis adminiculo pituitam fluidam reddit. Ex quo tamen censu α fumigans una cum \mathcal{R} stypticis excipiendus. Dictæ namque tincturæ citra ignis auxilium pituitam fundunt. Ast longe melius hac in re officio suo jam nominatus α fungitur. Instillavimus enim non una vice α hujus unam vel duas guttulas, quarum virtute, præeunte effervescentia, citra ignis beneficium pituitam fluxam recepimus.

§. VIII. Commisimus quoque dicti α fumigantis ducentessimam partem cum \mathcal{V} rectificatissimo. De qua mixtura tribus guttulis pituitam irrigavimus. Inde orta est lenis effervescentia, cujus exitus pituitam perfecte fluidam reliquit. Quod ipsum admiratione dignum, cum \mathcal{V} virtute coagulandi pituitam præditum alia vice observaverimus. Videbis id ipsum infra §. XVIII. annotatum.

§. IX. Ad hæc illud quoque spectat, quod α fumigans, quamvis pituitam prompte satis fundat, prout hujus rei mentionem paulo ante injecimus, nimium adsumtus salivam in pituitam mutet. Quæ recens producta pituita \mathcal{R} suo flori iterum restitui potest. Verum si & hac \mathcal{R} nimis diu continuaveris, pristinam pituitam reducem videbis. Hanc autem pituitam α fumigante rursus corrigere poteris.

§. X. α volatiles, quos inter α cc, fuliginis, Θ , & \square , ruleris, pituitam fluidam minime reddunt, quamvis etiam ignem in auxilium vocaveris. Ast, id silentio transeundum haud est, quod dictos α volatiles ab omni sale fixo alcalico vacuos esse oporteat, si eum effectum, quem jam nominavimus, fistere debeant.

§. XI. α di omnes pituitam, præter crassam illam & opacam, igne accedente fluiditati restitunt. Interea tamen hoc neutiquam duximus dissimulandum, quod nominatorum spirituum ministerio una pituita altera magis soluta compareat.

§. XII. Datur vero insuper aliqua pituita minus crassa,
cui

cui dissolvendæ ❁ dos prorsus impares deprehendes, quæ scorbuticis maxime familiaris est. Tenacitate sua itaque ❁ di eam pituitam solum exuunt, quam vocamus cachecticam. Quod ipsum ex sequentibus ad liquidum reddi poterit. Misicimus aliquando, hominis faucium erosione, linguæque pustulis, absque tussi laborantis, pituitam cum ❁ D , A , D dulcis, Elix. D Mynsichti, eandemque mediante cochleari igni commisimus, quo facto dicta pituita tenacior atque spissior evasit. Sumimus igitur aliam dictæ pituitæ partem cum O D , vel Cinerum Clavellatorum combinatam, quæ, postquam ebullit, optime fluxit, & fluida diu permanfit.

§. XIII. Juvenis cujusdam scorbutici pituitæ unam alteram guttulam dictorum ❁ dorum affudimus. Quam igni admotam, dimidia ex parte solutam conspeximus. Aliam hinc ejusdem pituitæ partem sumimus, quæ O D imprægnata, adhibito eodem artificio, iterum nonnisi ex parte solvebatur. Quare commoti, aliam rursus nominatæ pituitæ quantitatem nostro examini subjecimus, & quidem hac ratione, ut eidem primo loco ❁ admisceremus, & tunc demum O D per deliquium. Quo peracto illud effecimus, ut pituita hæc pertinacem spissitudinem ex toto amitteret.

§. XIV. Et, quod miraberis, experimentum hoc adeo votis nostris respondit, ut pituita, mixturae ❁ & O D per deliquium soluta, hunc quoque effectum post se relinqueret, quo ab effusa fluxa pituita residuum recenti pituitæ solvendæ jamjam sufficeret. Quamvis etiam priori solutioni admodum paucas nominatæ mixturæ guttulas impenderimus.

§. XV. Quamobrem illud ex dictis nobis patere videtur, quod pituitam scorbuticis propriam O D per deliquium unice uniceque solvat. Quod ipsum insuper ex sequentibus majus robur adhuc acquirit. Usus fuerat non nemo diu satis ❁, & quidem frustra, adeo, ut eundem mala e pituita hac oriunda non unquam facerent missum. Conjunximus igitur cum hujus ægri pituita unam atque alteram guttulam ❁. Ast, non nisi exigua hujus pituitæ pars ad pristinum fluorem rediit, & major ejus pars majorem tenacitatem induit. Admisimus hinc

hinc alii portioni ejusdem pituitæ ☉ ♀ per deliquium. Quæ pituita supra ignem tota fluida facta fuit, ita, ut limpidiori aquæ vix ac ne vix quidem cederet.

§. XVI. Et quo certiores redderemur, an omne alcali pituitam cachecticorum fluxam faceret, dictæ pituitæ parti cuidam R & guttulas tres adjecimus. Ast pituita hæc cum R & commixta, igni cum fuisset commissa, negotii nostri eventum minus exoptatum exhibebat. Hæc namque pituita non solum non minus tenax & spissâ fuit conspecta, sed & adhuc longe spissior & tenacior.

§. XVII. Plerique medici in ea opinione versantur, ac si salia maxime enixa & volatilia pituitam incidant, sicque eandem penitus e medio tollant. Verum, dicta salia modo hætenus exposito nihil pituitæ solvere, fida satis experientia testatur. ♀ enim ☉ tus, ☉ digestivum Sylvii, Cremor ♀, ☉, & ☉ commune, aliudve simile, pituitam e corpore excretam, non siraque enchiresi tractatam, prorsus non solvunt. Et quod ad volatilia, ☉ ☉ nostro adferro veritatem adstruet. Hic namque vel solum, vel etiam una cum ☉ ♀ per deliquium, cum pituita commixtus, eandem spissiore adhuc reddit. Quod tamen secus accidit, si idem ☉, vel alius similis, cum ☉ quocunque ☉ do uniatur.

§. XVIII. Idem quoque valet de aromatibus, ♀, ejusque alkohol. Horum enim virtus in dissolvenda pituita ita nos defecit, prout eadem medicos horum activitate nixos plus simplicivice hucusque falsos habuit. Nulla vel R vel essentia aromatica nostro modo vel minimam pituitæ partem reduxit, sed potius longe spissiore eandem effecit. Quod ipsum quoque de ♀ fatendum, utpote quem una cum ☉ ♀ per deliquium pituitæ frustra immisimus.

§. XIX. Nolumus equidem inficias ire, quod dictum ☉ & ☉, facta in ventriculo exsolutione, aliud quidpiam præstent, quam quod in conjunctione cum aliis exhibent. Ipsi enim hac de re vel ex sequenti experimento edocti sumus, ubi Elixirium ☉ Mynsichti pituitæ nihil fluiditatis primo intuitu conciliavit, evaporatum tamen effectum exoptatum exhibuit.

it. Interea illud pro vero habemus, aromata, \forall , ejusdemque alkohol, pituitam cacheticis contingentem, neque interne, neque externe, experientia multiplici teste, liquidam reddere. \S . XX. \mathcal{R} \mathcal{S} typtica si vel una saltem guttula vel saliva, vel pituita non penitus emortua, affundatur, gelatina a sero mox discedit, idque flu;disimum post se relinquit. Quae pars gelatinosa iterum cum sero suo conjungitur, modo eandem una vel altera \mathcal{A} guttula accesserit. Quod ipsum quoque cum urina eadem ratione atque experientia non una vice tentavimus. Verum haec omnia, quorum mentionem jam fecimus, absque ullo ignis juvamine praestitimus.

\S . XXI. Quod si usus \mathcal{A} dorum internus in subiecto, pituita infarcto, praemittatur, atque deinceps ejusmodi pituita \mathcal{R} \mathcal{S} una alterave guttula affundatur, illud exinde oritur, ut sub initium eadem coaguli speciem praeseferat, post vero tota fluida evadat.

\S . XXII. Junximus hujus \mathcal{R} \mathcal{S} guttulas XII. \forall \mathcal{Z} ij. & ∇ destillatae \mathcal{Z} . Mixture hujus X guttulis pituita instillatis id effecimus, quod una dictae \mathcal{R} guttula nobis plus simplici vice praestitit.

\S . XXIII. Ast hanc saepius allegatam \mathcal{R} alio tempore pituita viscidiori instillavimus, quam alias stylo veterum viream vocamus. Rei autem hujus effectus ab antecedenti plane abludebat. Pituita enim haec, loco exoptata fluiditatis, majorem longe consistentiam contrahebat.

\S . XXIV. Verum, dicti pituitam reducendi modi non nisi eam concernunt, quam color albus praeflava commendat. Flava quippe adeo rebellis est consistentiae, ut eadem, expositis hucusque pituitam corrigendi subsidiis, cum amissa fluiditate reconciliari nequeat.

\S . XXV. Pituitam vero quamcunque, vola manus si eam immiseris, & digito ex alto demisso subinde percussuris, post aliquot ictus fluidam nancisceris. Quo artificio & ipsam flavam atque mortuam pituitam ad miraculum perdomatam deprehendes, cum eadem aliquem fluorem resumat. Soluta hac ratione pituita illibatam fluiditatem retinuit.

\S . XXVI.

§. XXVI. Seminis pollutione nocturna rejecti partibus
 conglutatis \sim Δ affudimus. Qui \sim statim id effecit, ut co-
 agulatæ partes a se invicem discesserint, sicque semen ab o-
 mni parte fluidum nostro obtutui exhibuerint.

§. XXVII. Sumimus & aliam ejusdem seminis partem,
 eandemque aliquot guttulis \circ \square per deliquium conspersi-
 mus. Quo patrato dictum semen alia facie comparebat. Il-
 lud namque semen in longe crassiore massam coibat, quam
 qua antea fuerat præditum.

§. XXVIII. Omnis pituita, sive eadem fuerit crassa, si-
 ve limpidior, microscopio indita, e meris corpusculis rotun-
 dis constata videtur, & ita quidem, ut dicta corpuscula im-
 mediate, id est, absque illo corpusculo alieno interveniente,
 inter se in vicem cohæreant.

§. XXIX. Tandem & illud notatu dignum, quod una
 cum pituita ejectas concernit fibras, quas pulli lumbrici figu-
 ram a vasis capillaribus effectam referre, haud injuria dixeris:
 & ex microscopio subjectæ corpuscula rotunda immediate
 connexa exhibent. Maxima horum corpusculorum seminis
 milii magnitudinem admittunt. Ast magna hæc corpuscula
 minimam fibrarum partem absolvunt. Plurima enim harum
 fibrarum corpuscula vix XX seminis milii partem magnitudi-
 ne sua æquant. Interea singulorum centra lucidum quid
 circumquaque eradians perhibent.

CAP. II.

De

Æquilibrio spiritus vitalis, seu mercurii & humoris.

*Cur de æquilibrio hic agatur. §. I. Quid æquilibrium in genere
 sibi velit, §. II. Cur existentia spiritus, & in specie vitalis, exponenda
 sit, §. III. Quenam dubia adversus spiritus nervorum Cel. Bidloo ve-
 xent, §. IV. Præjudicium aliquod medicorum destruitur, §. V. Recen-*

ſua Cel. Bidloo dubia removentur, §. VI. Spirituum exiſtentia probatur, §. VII. Elementa corporum Excell. Dn. Præſidis commonſtrantur, §. VIII. Spiritus in animaleſ & vitalem diuiditur, §. IX. Spiritus vitalis a poſteriori probatur, §. X. Aeris natura explicatur, §. XI. Unio corporum phyſica declaratur, §. XII. Æquilibrium ſpiritus vitalis & humoris exponitur, §. XIII.

§. I. Poſtquam hiftoriam pituitæ ad finem perduximus, quam caurus ſenſuum uſus ſubminiſtravit, inſtituti ratio poſtulat, ut ad ea progrediamur, quæ iudicium ſuppeditabit. Verum, ne veritates pituitam ſpeciatiſſime concernentes ſolum in medium proferendo id efficiamus, quo minus iuſdem fides adhibeatur, de æquilibrium hoc paucis in præſenti agere, animum induximus.

§. II. Æquilibrium hoc e mechanifmo huc tranſtulimus, idque ob melioris termini defectum, qui noſtro ſenſui fatiſſaceret. Veniam inde dabis, vocis huius ſignificatum cum videris aliquomodo immutatum. Quid confuſionis dicta immutatio forte inferre poterit, id data definitio extricabit. Significat idem hoc loco nihil aliud, quam actionis & reactionis, tum humoris in mercurium, tum mercurii in proprium humorem, exactam æqualitatem.

§. III. Aſt, cum de mercurii huius, ſeu, quod idem eſt, ſpiritus vitalis, exiſtentia non æque convenient inter ſe eruditi, ac de humoris probatione: noſtrarum partium eſſe videtur, miſſis humoribus, dicti ſpiritus exiſtentiam evincere. Hoc ut eo ſolidius fiat, ad dubia Celeb. G. Bidloo paucis reſpondere lubet, antequam ipſam demonſtrationem ſuppeditemus. Hæc enim dubia multa auctoritate nitentia diſcuſſa ſi videris, ſpem concipimus, fore, ut in noſtram ſententiam eo facilius deſcendas.

§. IV. Recurrunt autem dubia ejuſdem in Exercit. Anatomico-Chirurgicis Exercit. I. ad tria hæcce momenta, quorum vi prorfus imaginaria inductus omnem ſpiritum, & per confequens etiam hunc, qui nobis hoc loco audit vitalis, negat:

gat: I. Quod nervi inferius & superius ligati, neque extra antliam pneumaticam, neque intra eandem sub campana intumescant; II. Quod opticis instrumentis nervi subiecti tubulosi haud compareant; III. demum, quod nervi diversimode læsi nihil liquoris fundant.

§. V. Ad singula responsuri, præjudicium aliquod ante omnia detegemus, quo multi medicorum præoccupati sibi habent persuasum, ac si omne veritatum medicarum scrutinium nudæ sensuum applicationi tribuendum. Quo ipso cognitionem vulgarem cum erudita rerum notitia confundunt, prorsus ignari, quemnam in finem iudicium à Summo Numine concessum nobis sit. Quod si solus sensus omnibus rebus cognoscendis sufficeret, nos penitus lateret, cur eruditæ medicis societas humana opus haberet. Ea namque sensuum acie, qua pollet eruditus, empiricus etiam gaudet. At, empiricus omni sensuum excellentia multis modis errores errat, nec tantos progressus in medicis facit, quam quos dogmaticus. Quapropter multa ad vitæ & sanitatis conservationem per necessaria sensus subterfugiunt. Hinc, ne his ipsis carere necessum habeamus, iudicium a DEO in subsidium datum deprehendimus. Ex quo illud facili negotio sequi observabis, dari quasdam veritates in re medica non raro obvias, non a sensu, sed a iudicio, ortum suum derivantes. Quo ipso præiudicium destructum nullus forte inficias ibis.

§. VI. Hoc ipsum præiudicium in causa fuit, ut jam allegatus Bidloo spiritus negare, nullus unquam dubitarit. Imaginabatur enim sibi, spiritus e substantia sensibus, & speciatim visui, obvia consistere. Quos tamen non solum nostra, sed & plurimum eorundemque haud exiguæ famæ medicorum sententia, sensus fugientes deprehendes. Et ut hac in parte etiam fidem nostram liberemus, Magnifici Dn. D. Rivini, Præceptoris nostri grata mente colendi Disputationem VIII. in fasciculo Dissertationum Medicarum de Spiritu Hominis Vitali Cap. I. citasse, impræsentî sufficiat. Inde facile videre est, qui ejusdem difficultates nihil contra spiritus sint effecturæ. Materia quippe spirituum cum oculis deficiat, viæ etiam ejusdem no-

bis ut sint obscuræ, ex ipsa viarum & materiæ transituræ convenientia fluit. Nullum igitur est primum argumentum, quo ad non existentes spiritus a deficiente nervorum ligatorum intumescencia concludit. Omne corpus nostrum perspirabile est, hinc etiam ipsa nervorum substantia perspirabilitate sua prædita recte conjicitur. Jam quicquid transpirationem admittit, illud poris ut sit instructum, res est extra omnem dubitationem posita. Quare poros etiam nervis competere, merito inferre licebit. Qui nervorum pori spiritibus ligatura impeditis vel ob id exitum concedunt, quoniam magnitudo spirituum invisibilium pororum horum magnitudine longe inferior est. Qui spirituum transitus a natura minime denegatus efficit, ut nervi utrinque ligati neque extra antliam pneumaticam, neque intra eandem sub campana ullum præbeant tumorem. Nam ad quemcunque tumorem requiritur, ut materia quædam sensibilis intra vas aliquod quantitatem consuetam excedens retineatur. Nec melius robur secundo argumento inest, quo ob tubulos in nervis per optica subsidia haud comparentes spiritus negat. Instrumenta optica non omnes vias demonstrare possunt. Nemo enim vel optimo microscopio vias unquam vidit, quibus lumen vitri substantiam permeat. Nemo præterea auræ magneticæ vias oculis usurpavit, cum eadem, aëres lapides atque metalla transiens, acum magneticam pro lubitu hinc & inde commoveat. Imò, ne crasfos quidem meatus microscopii detegere licet, si vel collapsi sint, nullaque materia expansi, vel tenuissimis valvulis conniventibus occlusi, prout cum vasis lymphaticis sese res habet. Nec dicta subsidia optica omnes substantias subtiles oculis nostris exponunt. Ipse diligentissimus Leawenthoëckin Arcanis Nat. P. II. p. m. 538. de quibusdam substantiis mentionem facit, quas non nisi ope caloris expansas per microscopia cernere licuit. Inde nulla est consequentia, a viis spirituum per microscopia non visis ad eorundem negationem argumentari. Quod tertium demum argumentum concernit, illud in præsentem vel ideo nostrum haud facimus, quoniam eos saltem stringit, qui spiritus sub lymphâ quadam ner-

vea crasse fati sibi ob oculos posuerunt. Quod omnia nostra opinione prorsus alienum ex sequentibus æque ac ex jam dictis cuilibet facile apparebit.

§. VII. Cum itaque hæc argumenta nullius valoris sint, nec facile quicquam aptius dictis spiritibus inveneris, ex quo omnia œconomia animalis phænomena rectius fluant, prout in subsequendis poteris animadvertere: Post hæc duo momenta nihil amplius restabit, quo impeditus spirituum nervis inexistentium veritatem in dubium voces. Nec est, cur hunc probandi modum instantius ad modum concludendi suspectum reddas, falsas nimirum hypotheses phænomenis exinde fluentibus copiose fati stipatas objiciendo. Hoc enim prævidentes illum studiose jam limitavimus, cum non solum omnia nervorum phænomena, sed & eadem legitima connexionem, e nostra de spiritibus hypothese fluere supra dixerimus. Si itaque ad hanc demonstrationem aliquam veram instantiam suppeditaveris, veritatis amore allecti victas manus dabimus. Sin minus, eo usque nostram hypothesein tuebimur, donec locum ejus melior suffecerit. Et quod aliorum momenta nostram hypothesein corroborantia concernit, eadem apud Celeb. R. Vieussens in Neurograph. Univ. L.L. c. XV. nec non apud Magnificum Dn. D. Joh. Bohnum, in Circuli Anatomico Physiologici Progymnasmate XIX. p. m. 268. in unum fasciculum coacta videbis. Quæ tamen rationes non seorsim, sed junctim sumendæ sunt. Veritatis enim probabilis est, ut ex concursu phænomenorum ex una suppositione fluentium demum exurgat.

§. VIII. Et quo adhuc distinctius spiritus diversitatem queas concipere, domestica corporum principia jam exponere lubet. Quævis corpora naturalia virtute sese expandendi & rursus contrahendi gaudere, res est, de qua eos inter maxime constat, quibus, in augmentando experimentorum apparatu defudare, nunquam grave est. Hanc autem virtutem in fluidis a nifu ejusvis puncti in quocunque corpore qua versum tendentis vulgo explicant. Cuiusvis puncti nifus substantialiter explicatus, nulla ratione melius comprehendendi vix

bono

po-

poterit, quam per particulam ætheris radiantem. Ætheri enim omnes fere Philofophi vim feſe expandendi concedunt. Et, cum niſus ſit ſpecies motus, iſque ſibi relictuſ ad quietem ſponte tendat, ipſa ratio poſtulat, ut quædam, præter ætheris particulam, alia adhuc detur ſubſtantia, quæ, ætheris motum coërcendo, niſum cujuſvis puncti conferret. Hanc ſubſtantiam non niſi per bullulam, virtute ſeſe movendi a peripheria ad centrum proprium præditam, nobis imaginamur. Hæc enim cum ætherem intra vacuum ſuum concludat, expansioni ætheris motu ſuo contractivo contranitendo, niſum dictorum punctorum eleganter exponit. Quæ duæ ſubſtantiæ cum omnibus corporibus communes ſint, adeo, ut ex iisdem eorum fluant phænomena, eas jure cum Execell. Dn. D. Präſide pro corporum principiis, vel proprio nomine, pro elementis, venditamus. De quibus pluribus agentem laudati Autoris Phyiſicam Divinam ſuo loco poteris conſulere. Huc in ſuper & ea faciunt, quæ Athanaſius Kircherus in Mundo ſubterraneo L. VIII. de ſalibus affert. Ait enim loco citato: *Effè in ſalinis corporibus vim actinobolicam (quam noſtro ſenſu cum particulis radiantibus exacte correfpondentem radiativam dicemus) experientia multorum annorum nos docuit. Conſiſtit autem hæc vis in eo, quod ſpiritus, in ſalis corporibus abditus, ex ſe & ſua natura & appetitu quodam naturali e centro prodiens in circumferentiam, corpuscula protrufione paulatim in radios dipeſcat.*

§. IX. His explicatis ad ipſam ſpirituum in nervis reconditorum diverſitatem demonſtrandam progredimur, quam juxta hæc principia corporum examinare, animus eſt. Eſt autem ſpiritus, de quo multis verba jam fecimus, uſu ſic jubente improprie dictus, ſubſtantia mechanica inviſibilis activa. Jam autem præter declarata elementa non niſi aër datur, qui viſui noſtro haud patet. Unde ſpiritus vel aère, vel elemento, vel utroque abſolvetur. At nihil obſtat, quo minus ſit utrumque. Hinc ſpiritus hic aère partim, partim quoque elemento conſtabit. Verum bullula, particula radiante excluſa, omni activitate propter proprium connivendi motum deſtituitur.

Quod

Quod ipsum fecus sese habet cum æthere, utpote qui motum suum absque bullularum concursu adhuc retinet. Unde sola particula radians & aër spiritus constituunt. Quare duo sunt spiritus unus, qui elemento, id est, particula radiante constituitur; alter, qui aëre absolvitur. Prior animalis audit: posterior vero vitalis, qui nostræ cognitionis hoc loco est. Duplicem hunc spiritum, præter hæc, ipsa nervorum phænomena optime demonstrant, utpote quæ ex hac ipsa spirituum dualitate possunt declarari.

§. X. Spiritus hic vitalis quod sit aër, quodque nostra ex hypothesi cum humoribus sit conjunctus, illud omne a posteriori nunc ostendere allaborabimus. Sangvis e corpore animalis recens emissus sola percussione a coagulatione ad tempus vindicatur. Hac vero remittente prævia vaporis emanatione statim coalescit, & formam coaguli induit. Ex quo illud patet, quod medium fluiditatem sanguini concilians sub specie vaporis decesserit. Qui vapor aëris naturam refert, aërem atmosphæricum nostrum cum penitus subeat. Cum igitur hac evaporatione medium fluorem humoribus conservans decedat, & hac non obstante agitatus sanguis adhuc fluidius permaneat: probabile est, ipsum aërem atmosphæricum quædam suppeditare corpuscula, quæ manuum percussione cum sanguine unita dictum humorem fluidum præstant. Idem quoque cum ipsa pituita, in vola manus sola digiti crebra immisione fluiditati restituta, contingit, & quidem longe manifestius, quam illud ipsum sanguini accidisse diximus. Imò omnibus maximum pro nostra stabilienda hypothesi argumentum sequens phænomenon exhibet, ubi M. S. partem sub campana antliæ pneumaticæ insignem aëris copiam dimisisse, non una tantum experientia docuit.

§. XI. Ad solidam spiritus nostri vitalis notitiam cum & illud pertineat, nosse causaliter, quid aër sit: & hujus naturam hoc loco declarasse, neminem poenitebit. Aër inter corpora naturalia omnium consensu refertur, ideoque idem juxta superius indicata corporum principia bullulis atque particulis ætheris radiantibus constat. Verum, cum ad corporum natu-

C

ralium

ralium naturam indagandam hujus vel illius individui corporalis genus cognovisse, haud sufficiat: nec hic in demonstratis bullulis atque particulis nobis erit acquiescendum. Quod igitur naturam aëris specialius exponit, est, quod ex unica saltem bullula & pluribus vel paucioribus ætheris particulis sit compositus. Hinc etiam, quod unam bullulam aërem constituentem spectat, aër oculorum aciem subterfugit. Unica enim hæc bullula non tantum consistentiæ habet, quantum ad lumen versus oculos reflectendum secundum receptam visionis hypothesin requiritur. Plures enim sibi invicem superimpositæ bullulæ eam demum corporibus conciliant consistentiam, seu potius crassitiem, qua eadem lumen incidens iterum reflectunt. Quod vero, ratione particularum, diversam earundem quantitatem aër abiguriat, id ex subsequenti demonstratione facillimum est. Aër noster atmosphericus hyeme longe pauciores particulas æthereas intra se recondit, quam quas æstivo tempore veluti carceri inclusas tenet. Quod ipsum quoque speculum causticum longe clarius monstrat, utpote quo in subsidium vocato aër in focum ejus incidens adeo æthere ad ultimum adimpletur, ut idem aër, antea infimum caloris gradum exhibens, ignis naturam demum induat.

§. XII. Omne corpus mobile pressum eo cedit, ubi idem minor resistentia urget. Ex quo fieri solet, ut bullulis urgentibus particularum radiantium apices pro diversâ contractione diversimode quoque é poris promineant. Quod ipsum etiam microscopio vidit Leuwenhœck, de quo vide Dn. Præsidis Objectiones p. 32. experiment. V. Æquales itaque ut sint harum particularum é corpusculis conjungendæ prominentiæ, æqualis etiam ut sit corpusculorum horum cæteris paribus contractio, necessum est. Æqualis enim hæc duo inter corpuscula particularum emicatio verum unionis physiciæ principium esse videtur. Hoc namque pacto prominentes particularum radii spacia vicinorum corpusculorum inter radios mutuo ab utraque parte æqualiter subintrant. Quippe juxta superius allegatum axioma etiam in dictis vacuis contiguorum corpusculorum nulla resistentia datur. Unde quoque est, quod Excell. Dn. Præses

tes omnem corpusculorum perfectam connexionem æquali eorundem magnitudini attribuat. A contractionem enim bullularum omnis corpusculorum magnitudo dependet. Hinc ubi dicta contractio æqualis est, ibi etiam magnitudo est æqualis. Jam juxta nostrum unionis principium æqualis corpusculorum conjugendorum eradiatio requiritur, hæc autem ab æquali corpusculorum contractionem proficiscitur. Exinde patescit, qui corpuscula unienda inter se invicem similem magnitudinem servare debeant. Verum, corpusculorum æqualitas hoc loco ita quoque sumenda est, ut gradualement magnitudinis differentiam ad hanc æqualitatem referas. Nam mutuus radiorum ingressus adhuc duobus corpusculis conceditur, quod essentiale est unionis requisitum. Unde duplex datur unio: una, quæ magnitudinem corpusculorum & nobilitatem elementorum exacte similem pro fundamento habet, quam perfectam vocamus; altera, cui exacta ista similitudo deest, & hanc imperfectam dicimus. Prioris unionis exemplum præbet hydrargyrum cum hydrargyro disperso facile conjugendum: Posterioris vero \odot cum bile vel vitello ovorum uniendum. Quod si autem magnitudo & nobilitas prorsus inæqualis sit, particulæ nimium pressæ in contiguum minus nobile, ob idque non adeo resistens corpusculum, per modum æquationis æthereæ transibunt, uti videre est in laudata Physica Divina L. II. c. V. §. 33. & sic unionis vinculum laxabunt.

§. XIII. In superioribus jamjam demonstratum fuit, quod spiritus vitalis sit aer, quodque idem cum humoribus nostri corporis unitus sit. Unio autem hæc cum sit ad statum hominis naturalem referenda, eadem non imperfecta prorsus esse debet. Unde quoque necessarium est, ut bullularum spiritum vitalem constituentium vis robor bullularum humores efficientium longe superet. Hoc enim pacto spiritus vitalis tantum roboris sese contrahendi habet, quantum humoris corpuscula a contractionem simultanea plurium bullularum desumunt. Hinc spiritum inter & humoris corpuscula æquale erit robor, hinc etiam solidum unionis fundamentum ipsis continget. Nulla namque hæc ratio æquatio ætherea extimescenda est, qua unio jam facta rursus destrui posset. Imo æqualis quoque

spiritus vitalis perfecti & humorum magnitudo adest. Quæ ratione spiritus vitalis & humoris corpuscula perfecta unionem gaudent, ideoque ab omni corruptione libera sunt. Contrarium si vel spiritui vitali, vel etiam humori, acciderit, unio quidem adhuc obtinebit, sed imperfecta. Quæ cum sit temporaria saltem, statim ac fuerit destructa, ipsam humorum integritatem pessum dat. Qui hæcenus spiritus vitalis & humoris respectus intuitu unionis cum actionum & reactionum exactam æqualitatem sibi postulet, & idem æquilibrium sibi velit, prout sub initium hujus capituli dictum: in promptu jam est nostra æquilibrii species causaliter descripta. Est nimirum æquilibrium spiritus vitalis & humoris nihil aliud, quam actionis & reactionis æqualitas a spiritus vitalis & humoralium corpusculorum robore sese contrahendi proficiscens, cujus finis est, ut utriusque corpuscula perpetuo maneant unita. Finem igitur huic capiti imponimus, postquam hac ratione demonstrata sunt, quæ demonstranda erant, ad ea, quæ pituitam specialius concernunt, nunc progressuri.

CAP. III.

De

Causa & Differentiis Pituitæ.

Quotuplex physica corporum unio sit, & quamnam hujus unionis species humoribus animalibus naturaliter competat, §. I. Qui humores, destructa hac unionis specie, immediata connexionem in pituitam concrevant, §. II. Quod humorum nostrorum visibilis, & perfecta substantia gelatinosa sit, §. III. Quod ideo omnis pituita humorum nostrorum gelatinose substantia sit, §. IV. Quid denique proprie pituita sit, & qui eadem pro humorum diversitate differat, §. V. Qui ex hac ipsa hypothese omnis pituitæ historia Cap. I. enarrata suat, a §. VI. usque ad finem. Qui pusiones, pueri, senes, & morbis corruptis afflicti, pituita abundant, §. VI. Qui corporis calor excedens, ignis, & C. C. fuliginis, ☉, ♃, & fumigans diutius justo adhibetur, in quibusdam pituitam exhibeant, §. VII. Qui frigus, & ♁, in corporibus prædispositis pituitam producant, §. VIII. Quid pituita reductio sibi velit, & quotuplex eadem sit, §. IX. Qui pituita reductio, qua spiritus vitalis laxè adhuc cum pituita coherens cum humore reduntur, vel expansione ejusdem, vel contractionem, peragatur, §. X. Qui pituitam a mercurio ni-

mis

rum nuncupavimus. Cum itaque humores nostri satis conspicua fluiditate præditi sint, probabile fit, & hos dicto mediæ unio- nis modo compositos esse.

§. II. Et quo hæc unio posteriori loco explicata semper eadem maneat, corpuscula humorum æque ac spiritus vitalis ut sint quoad facultatem agendi inter se paria, omnino ex superius dictis necessum est. Contrarium quodsi acciderit, quod multis & prorsus diversis modis accidere potest, unio futura est | temporaria. Humororum nostrorum | naturæ convenit, ut iidem, a primo processu in ventriculo fermentatione peracto, ulteriori digestionem perfectionem semper redantur. Verum ne obscurum per æque obscurum frustra demonstratum existimes, id tecum communicabimus prius, quam in nostra demonstratione pergamus, quid nobis digestio sit. Est eadem nihil aliud, quam ubi spiritibus animalibus ignobilioribus per nervorum tonum cuncta humorum corpuscula continua immisione intra corpus imprægnantur. Hinc, si quæ corpuscula humorum visibilia inæqualis facultatis respectu reliquorum in unionem venerint, aliter fieri nequit, quam ut æquali digestionem accedente æqualem hucusque servatam magnitudinem amittant. Abscedunt igitur inæqualia corpuscula a reliquorum justæ magnitudinis corpusculorum unionem, & inter se invicem ob similem magnitudinem immediate conjunguntur, nisi peregrinus mercurius dictorum corpusculorum præternaturalem magnitudinem æquans adfuerit. Hoc peregrino mercurio deficiente fieri solet, ut exsoluta humorum corpuscula peregrina corpus aliqua minus fluidum, visui obvium, & pituitosum exhibeant.

§. III. Jam omnis humor animalis excepto chylo gelatinosus est, modo is ad perfectionis sibi propriæ gradum digestus fuerit. Quod ex eo patet, quod humor animalis omnis æque ac reliquæ gelatinæ ex officium substantia igne elicite conspectum prodit. Prout enim gelatina cum aqua promptè unitur, & oleosam substantiam refert, sic idem quoque humoribus nostris contingit. Gelatina autem nihil aliud est, quam oleum quodvis intra corpus animale digestionem ultra modum expansum

fit. Rei hujus veritatem vel a lactis natura accersere licet, quod subsequenter ostendent. Lacti enim sanguis juxta receptam opinionem suos natales debet, e quo reliqui humores segregantur. Verum omne lac, oleo & aqua, tertio quodam interveniente, coadunitis, oritur. Et quod ad lac naturale intra duodeni cavitatem, illud ipsum bilis accessione, ex oleo & aqua per pylorum ad dictum intestinum tenue demissis, fieri, sana evadet ratio. Nunc aqua vehiculi loco a natura per modum fitis expetita insensibili transpiratione, sudore, diuresi, atque liquida fecum alvinarum excretionem, e corpore humano iterum decedit. Bilis, uti jam monitum, lacti admixta humor perfectus est, ideoque gelatinosus. Ad minimum eadem longe aliud quidpiam exhibet, quam quod oleum est. Ex quo manifeste satis sequitur, quod ex oleo omnes humores a lacte usque ad sanguinem gignantur, quoniam a lacte reliqui oriri videntur. Oleum autem cum dicti humores vel plane non, vel saltem exiguum ejus quantitatem, præbeant, & chylo excepto ad unum omnes gelatina præditi sunt, patet, quod gelatina ex oleo proficiscatur, quodque reliquum oleum humoribus admixtum in eandem ulteriori digestionem abiturum sit.

§. IV. Postquam ergo, omnes humores præter chylum gelatina absolvi, probavimus, si nempe de horum parte perfecta sermo habeatur: illud exinde deducimus, quod præter mercurii defectum ad pituitæ constitutionem gelatinosa corpuscula concurrant. Quæ corpuscula immediate sibi invicem juncta ideo concluduntur, quoniam præter hanc unionem non nisi mediata existit. Ut adeo hac sublata, illa obtineat, si adhuc unionem aliqua corpus præditum esse debeat. Asserito huic ipsa experientia album adjicit, cum, quod concludendo assecuti fuimus, ipse oculus armatus §. XXVIII. & XXIX. Cap. I. detexit. Novotus exemplo, quod multa judicio reperiantur, quæ postmodum ipse sensus armatus comprobatur.

§. V. Ex quibus hætenus dictis jam colligimus, nostram pituitam esse congerie corpusculorum gelatinosorum humoris cujuscunque gelatina præditi constare, quæ, cum spiritu vitali, seu mercurio, destituatur, immediata unione coacta, & cum aqueis

aqueis corpusculis nostri corporis unita est. Ad quod tamen notari meretur, quod eadem congeries nonnunquam mercurium jam dimissum visciditate sua adhuc veluti irretitum retineat. Et quoniam omni humori gelatinoso pituita competit, & humores multum a se invicem distant: diversa quoque pituita pro humorum diversitate dabitur. Jam autem humores gelatinosi chylo excepto sunt: lac perfectum, succus pancreaticus, saliva, lympa, semen, bilis, & denique sanguis. Pituitam igitur in lactis, succi pancreatici, salivæ, lymphæ, seminis, bilis, & denique sanguinis, dispescere licebit. Quod sanguinis pituitam speciatim concernit, eam vel ideo rarius observamus, quoniam sanguis humores inter gelatinosos intuitu homogeneitatis principatum tenet. Quod vero reliquorum humorum pituitam spectat, eam dicta sanguinis pituita multo frequentiore deprehendes, adeo, ut humores chylum proxime insequentes, quales sunt lac, succus pancreaticus, saliva, & lympa, omnium maxime pituitam deponant. In quantum itaque hæc de pituita data hypothesis veritati probabilis respondeat, id est pituitæ historia Cap. I. consignata elucescet, si eadem ex hac in subsequens rite fuerit deducta.

§. VI. Heterogeneitatem spiritus vitalis & humoris pro causa pituitæ nostra hypothesis venditat. Ubi igitur eadem abundat, ibi etiam pituitæ proventus satis copiosus est. Jam apud pusiones, pueros, senes, & propter morbos corruptos valerudinarios, humores vel maxime sunt heterogeni. Pusiones enim & pueri propter ingluviem, senes autem & morbis corruptis laborantes propter spirituum animalium defectum ventriculo corrupto præditi sunt. Ex quo male constituto omnēs humores labem contrahere, res est, de qua nemo medicorum dubitare facile aufit. Quæ labis contractio nulla alia ratione commodius procedit, quam per obortam fermenti ventriculi, ejusdemque mercurii, temperamento individui minus convenientem magnitudinem. Hac ratione cum omne corporis nostri ex alimentis derivandum incrementum unione peragatur, fieri aliter haud poterit, quam ut ex alimentis assumpta temperamento dissimilia sint. Simile namque corpuscu-

pusculum simili in unione corporum physica gaudet. Hinc, si mercurius ventriculi solum corruptus sit, spiritus vitalis ratione humorum temperamento convenientium heterogeneus erit; si humores ventriculi, humor quoque intuitu spiritus vitalis genuini erit heterogeneus; si demum uterque in ventriculo depravatus sit, uterque etiam, spiritus nempe vitalis & humor, erit heterogeneus. Quod ultimum efficit, ut prorsus alieni humores in œconomiam animalem introducantur. Duo priora momenta quod attinet, eadem humoribus pituitam conciliant. Utroque quippe modo a corpusculis humorum gelatinosis mercurius post aliquot temporis spatium præterlapsum, decedit. Videtur equidem humorum heterogeneitatem bilis impedire, cum eadem intra duodenum non nisi similia olei assumat corpuscula. Ast, hoc ipsum secretionis mechanico-physicæ negotium non nisi sub initium locum habet, ubi corruptio liquoris gastrici bilem nondum inquinavit. Ut adeo amplius haud obscurum sit, qui pusiones, pueri, senes, morbisque corruptis fracti, copiosa pituita quotidie fere laborent. Et quod præterea ad morbis corruptis labefactatos speciatim spectat, eos non tantum propter dictam rationem pituita laborare opinamur, sed & propter humores heterogeneos intempestiva morborum, vel per opiata, vel per adstringentia, vel etiam per horrorem naturæ incutientia, sedatione in corpore retentos. Quod vel e febribus ab humorum heterogeneitate, seu discrasia, proficiscentibus quotidie videre est. Hæ enim minus opportune cohibita adeo copiosam pituitam exhibent, ut ejusmodi ægri omnis generis morbis affligantur, quos a pituita oriri unquam observarunt medici. Unde e duplici causa morbis corruptis laborantibus pituita contingit, ideoque eorum est, ut hac ipsa pituita vel maxime abundant.

§. VII. E nostra opinione de unione corporum physica supra jam declarata illud patet, quod inæqualis magnitudinis corpuscula uniri queant, modo eadem non adeo multum à se invicem discedant. Quod spiritus vitalis à corpusculis humorum gelatinosis propter diversam magnitudinem exsolutus à posteriori probat. Imo idem quoque argentum cum plumbo

D

mi-

mixtum offendit, utpote quo diversæ nobilitatis, ob idque diversa magnitudinis metalla invicem uniri solent, donec igne vehementiori à se invicem disjungantur. Qui unionis modus cum sit saltem temporarius, & accedente vehementiori expansione statim dehiscat, imperfectæ unionis nomine jure maclandus est. Quam ob rem, ubi imperfecta ejusmodi mercurii atque corpusculorum humores constituentium connexio adest, id est, uti medici loqui amant, mala humorum prædispositio: ibi insolens ac simultanea humorum expansio multam pituitam suppeditabit. Unde quoque est, quod calor corpora hac ratione prædisposita insolito modo accedens pituitam producat. Et quod ad pituitam jamjam existentem, itidem ex dictis sequitur, quod expansione eadem spissior reddi queat. Imperfecte namque mercurius hinc inde non penitus exsolutus laxo cum quibusdam pituitæ partibus adhuc cohæret. Quod ideo concludimus, quoniam pituitæ excretæ fluidæ quædam partes adhuc intertextæ comparent. Quam ob causam etiam contingit, ut α CC. fuliginis, & Θ X. ∇ rectificatissimus, & aromata, pituitam igni impositam longe tenaciorem reddant. Ad unum omnes expandendo reliquum adhuc mercurium missum faciunt, & sic, prout jam dictum, pituitam tenaciorem efficiunt. Quod de α fumigante interius assumpto itidem pronunciandum. Pituita enim omnis, vel intra corpus vel extra corpus humanum constituta, imperfectam unionem notat. Hinc si pituita intra corpus vel α fumigante vel alio remedio reducat, tamen imperfecta unio remanet. Nam hac ipsa reductione nova atque naturalia corpuscula loco eorum, quæ nobilitate sua pituitæ gignendæ causam dederunt, minime introducta fuerunt, sed antiqua male constituta corpuscula hisce remediis expansa saltem sunt eo usq; donec eadem contiguum corpusculorū magnitudinem nacta, iterum unita fuerint. Hinc si α fumigantis diuturniori usu correctæ jamjam pituita iterum nimium quantum expandatur, fieri solet, ut eadem ob imperfectam unionem iterum in pituitam desleat. Namque hæc ipsa expansione iterum spiritus vitalis antea redunitus cum gelatinosis corpusculis longe diversam magnitudinem a magni-

gnitudine corpusculorum gelatinosorum acquirit, & sic ab eorundem unione recedit. Quo facto aliter fieri nequit, quam ut pituita vetus redeat.

§. VIII. Ob eandem rationem ea, quæ humorum corpuscula, & eorundem spiritum vitalem, nimium contrahunt, pituitam non solum gignunt, sed & genitam, magis adhuc coagulant. Nam cum cuncta humoris æque ac mercurii corpuscula una contrahantur, fieri solet, ut eandem diversam & maxime inæqualem magnitudinem nanciscantur, sicque a se invicem secedant. Quod tamen secus sese habet, æque ac in antecedenti §. de expansione imperfectam unionem destruentem dictum, ubi nimirum perfecta unio obtinet. Nam nimia hæc contractio ibi saltem pituitam producit, ubi imperfecta spiritus vitalis & humoris unio occurrit. Cumque multi hominum dentur, quos mercurii & humoris heterogeneitas dubia sanitate vexat, mirum non est, quod multi etiam a nimio frigore in morbos pituitosos incidant. Nam humores adeo contrahuntur, ut iidem, cum spiritus vitalis vel etiam humoris corpuscula reliquis contractiora & minora evadant, in unione amplius perseverare nequeant. Quod & ibidem exinde accidisse constat, ubi Cap. I. §. XV. de scorbutico ab usu ♁ ♁ indies magis magisque pituita afflicto dictum est. Scorbuticorum enim est, ut corpuscula eorum humores constituentia justo nobiliora sint. Hæc autem vim expandendi spiritus vitales vel naturales vel ignobiliores habent. Minor enim in iis est resistentia. Hinc humores scorbuticorum heterogenei, & ob id ad pituitatem valde proclives juxta superius dicta sunt. Nam hi ipsi scorbuticorum humores hac ratione non nisi imperfecta unione cohærent.

§. IX. Enucleatis nostra hypothesi pituitæ phenomenis, quæ ejusdem generationem maxime spectant, ad ea nunc progredimur explicanda, quæ ejusdem reductionem Cap. I. varie tentatam respiciunt. Reductio autem hæc nostra ex hypothesi in eo maxime consistit, ut vel novus spiritus vitalis, seu mercurii conveniens, pituitæ concilietur, vel etiam idem adhuc laxecum pituita veluti irretitus cohærens pro ratione causarum, id est, facultatum æquilibrium spiritus & humoris destruentium,

aut expandatur aut contrahatur, sicque retineatur. Quod ad primum reductionis modum attinet, eum vel hoc phænomenon confirmat, quo pituitam sola digiti percussione solutam experti sumus. Ubi, quid aliud dictam pituitam accesserit, quam novus spiritus vitalis ex aëre atmosphærico immediate proficiscens, vix excogitari potest. Aër enim atmosphæricus noster est corpusculorum aëreorum omnis magnitudinis congeries. Quod ipsum sanguis ex animali recens emissus, & sola manuum agitatione in fluore conservatus, pari ratione demonstrat.

§. X. De pituitæ reductione, sola mercurii adhuc imperfecte cum eadem uniti correctione, absolvenda acturi, eandem duplici ratione peragi statuimus: una ejusdem expansione, altera contractione. Idque ideo, quoniam idem nimium contractus, vel etiam nimium expansus, ab æquilibrio cum humoribus servando, remittit. Nimium enim contractus, seu, quod idem nobis est, nimis nobilis, quam qui pro ratione justæ humorum craseos esse debet, ab humorum corpusculis dissolvitur, cum in eadem ætheris sui quantitatem vi sua contractiva intrudit, sicque propter minorem resistantiam æthere suo adeo expandit, ut parvitate sua, a magnitudine dictis humorum corpusculis conciliata, multum differat. Nimium autem expansus, receptione ætheris vi corpusculorum humoralium contractiva expressi, propter minorem resistantiam, quam que est in corpusculis humoribus propriis, in tantam magnitudinem excrescit, ut hac ipsa magnitudinem corpusculorum sibi junctorum multum superet. Quo pacto utroque modo, contractione nempe, & expansione nimia, mercurius ab unione humorum discedit, quoniam nimis dispar magnitudo disjunctionis fundamentum est juxta superius dicta. Hinc clare satis apparet, cur vel expandendo vel contrahendo spiritum vitalem totum hoc reductionis negotium ad umbilicum perducendum, & hac ratione ægris pituita obsessis succurrendum sit.

§. XI. Quod priorem pituitam reducendi modum concernit, normæ ad instar id maxime tenendum, ut expandendo rem aggrediaris, ubi a mercurio nimis contracto pituita ori-

gi-

tudinis sunt, ut cum pituitæ corpusculis mercuriali-
 bus nulla ratione conjungi queant, ibidem quoque nulla pitui-
 tæ reductio, propter deficientem inde rum expansionem, tum
 contractionem mercurii corpusculis pituitosis irretiti, speran-
 da est. Ex qua deficiente unione jam explicatu facillimum est,
 qui quædam medicamenta hanc vel illam pituitam, aut ex par-
 te tantum, aut plane non, amisso fluori restituant. Apparet in-
 de, qui quicunque absque igne pituitam haud solventes igne
 adjuvante demum pituitam fundant. Nam ignis eam magni-
 tudinem utrique conciliat, quæ ad unionis constitutionem ne-
 cessaria est. Eandem ob rationem fit, ut pituita quædam $\text{~} \Delta$ par-
 tim, partim quoque $\text{~} \circ$ $\text{~} \text{~}$ per deliquium, solvatur. Quod a pi-
 tuita ex parte nimis contracta, ex parte demum nimis expansa,
 dependere videtur. Nam hac ratione in una eademque massa pi-
 tuitosa diversæ magnitudinis corpuscula adsunt, quibus unum
 idemque remedium propter denegatam unionem non sufficit.
 Diversæ igitur magnitudinis, magnitudinibus pituitæ diversis,
 respondentia remedia applicanda sunt. Hac enim ratione ea-
 dem cum pituita uniuntur, & sic fluorem restitunt. Unde
 etiam factum, quod mixturae $\text{~} \text{~}$ & $\text{~} \text{~}$ per deliquium di-
 ctæ pituitæ solvendæ par extiterit. Præterea idem quoque affir-
 mare licebit de $\text{~} \text{~}$, $\text{~} \text{~}$, $\text{~} \text{~}$, $\text{~} \text{~}$, $\text{~} \text{~}$, digestivo Sylvii, Cremore
 $\text{~} \text{~}$, $\text{~} \text{~}$. Nam omnia hæc recensita adeo contra-
 ctis corpusculis gaudere videntur, ut eadem nec ignis adjutorio
 ad eum gradum expandi facile queant, quo mediante pituitam,
 si non emendare, tamen alterare possent.

CAP. IV.

De

Morbis, quorum causa continens pituita est.

*Quod a pituita multi morbi oriuntur, §. I. Quod a fermento ventri-
 culi pituitosi bradypepsia, dyspepsia, apepsia, inappetentia, & dolor ven-
 triculi gravativus, originem ducant, §. II. Quod a lacte coagulato vaso-
 rum lacteorum obstructions, & mammarum tumores, quandoque depen-
 deant, §. III. Quod salivæ pituita asthma humorosum, tussim humidam,
 scro-*

scrophulas, strumas, glandularum salivalium tumores, coryzas, & catarrhos, gignat, §. IV. Quod lymphæ pituita præ saliva sic depravata plures morbos producat, §. V. Quod a lymphæ nervorum pituitosa apoplexia, paralysis, affectus soporosi, & gutta serena, proveniant, §. VI. Quod a lymphæ membranarum corrupta dorsi dolores, peripneumonia, raucedo, hemicrania, & auditus gravitas, promanent, §. VII. Quod a lymphæ viscerum pituitosa obstructio hepatis, & lienis, derivanda sit, §. VIII. Quod a lymphæ musculorum in pituitam versa anasarcastiat, §. IX. Quod a lymphæ genitalibus dicata gonorrhœa, fluor albus, bubones, & sarcocœle, nascantur, §. X. Quod bilis pituita corrupta lentigines, maculas hepaticas, colorem faciei ictericæ, icterum, & icterum nigrum, exhibeat, §. XI. Quod denique sanguis pituitosus variarum hæmorrhagiarum non solum, sed & polyporum, atque quorundam tumorum, causa sit, §. XII.

§. I. Quisquis pituitæ medelam novit, is quoque exinde illud utilitatis habebit, ut multis morbis, vel eos penitus e medio tollendo, vel saltem mitigando, felici conatu obicem ponere queat. Multi namque morbi in pathologia occurrunt, quorum natales a pituita derivare, vero perquam simile est. Quod etiam ex antecedaneo capite liquebit, utpote quo, pituitam omnibus humoribus gelatinosis competere, notavimus. Ad quod accedit, quod eadem salivam atque lympham quam maxime comprehendat. Hi enim humores præ reliquis magis heterogenei sunt. Nam quod in reliquis diuturnior digestio ad majorem corpusculorum selectum, id est, homogeneitatem, videtur conferre, id hoc loco hosce humores deficit. Et quo morborum a pituita oriundorum numerum inire possis, eosdem juxta humorum tractum paucis enarrare, in præfenti operæ pretium duximus.

§. II. Promissis ut damnemur, ad ventriculum primæ humorum elaborationi dicatum nos statim convertimus. In eo enim humor, vel liquoris gastrici, vel fermenti ventriculi, nomine notus hospitatur, qui eo ipso, quoniam humoris gelatinosi naturam sibi vindicat, a naturali crasi sua in pituitam nonnunquam degenerat. Qui liquor hoc modo depravatus fines a natura sibi demandatos amittit, sicque œconomix animalis multos morbos introducit. Oritur inde non solum prava ali-

men-

mentorū extractio, sed & fermentatio. Quæ anomalix brady-pepsias, dyspepsias, atque apepsias species haud raro sistunt. Et cum natura probe sentiat, quale vitium a læsa prima digestione in universam ejus œconomiam redundaturum sit, prudenti certe consilio eadem inappetentia ceu optimo tot malis obviam eundi medio succurrit. Præterea, cum omne, quod aëre naturali nifu fursum tendente destituitur, solito gravius fiat, & hæc dicti fermenti ventriculi pituita ponderis ideam naturæ imprimit, sicque gravativum ventriculi dolorem efficit.

§. III. Hinc ad lac, negotium in ventriculo absolutum proxime sequens, devolvimur. Idem enim, cum humor gelatinosus sit, in pituitam quandoque abit. Cumque quilibet humor ibi maxime impuritates suas, quas inter & pituita occurrit, deponat, ubi locus eidem a natura assignatus est, clarus est, quare pituita lactis intra vasa lactea & mammas subsideat. Qua lactis coagulati subsidentia vasorum lacteorum obstructions & mammarum tumores quandoque satis periculosi fiunt.

§. IV. Salivam quod concernit, & eam in morborum pituitosorum generatione proliferam satis quilibet medicorum novit. Locus ejusdem, in quo eandem non tantum digeri, sed & a natura variis usibus destinari solet, amplius satis atque late patens est. Unde copiosi æque ac varii morbi ab ejusdem pituita geniti prostant. Excitat enim eadem asthma humorosum atque tussum humidam in pulmonibus; in glandulis arteriæ asperæ scrophulas atque strumas; intra oris & faucium cavitatem tonsillarum, uvulæ, & glandularum sublingualium tumores; in narium membrana, quam vocant pituitariam, coryzam & catarrhos.

§. V. Ad lympham accedentes idem propemodum de ea pronuntiandum esse arbitramur, quod in antecedenti de saliva dictum fuit. Eadem adeo multiplici morborum prole est conspicua, ut eorum computus pituitosus salivæ morbos longe superet. Est eadem non solum heterogeneis corpusculis, prout omnes primi humores, copiose satis referta, sed & præterea longe majorem corporis regionem irrigat, quam qualis saliva a natura concessa est. Nam eadem nervos, membranas,

vi-

viscera, & partes procreationi sobolis inservientes, pro vario fine madefacit.

§. VI. Quod primo loco ad lympham nervis affusam, eadem, si præter naturæ institutum in pituitam commutata fuerit, nec motu critico a nervis secerni facile potuerit, apoplexias, paralyfes, affectus soporosos, & in specie guttam ferenam, si nervum affecerit opticum, generat.

§. VII. Lympha autem membranarum in pituitam redacta varios rheumatismos in medium producit. Quos inter dorfi dolores, peripnevmoniam, raucedinem & hemicraniam merito retuleris. Ad quæ & ipsa auditus gravitas spectare nonnunquam videtur. Hanc enim ab hemicrania male tractata ortam, & postmodum critico motu per coryzam solutam, experientia docuit.

§. VIII. Lympham visceribus competentem quod spectat, & hanc in pituitam redactam fœcundam morborum matrem ibidem offendes. Hæc enim pituitosa adeo viscera corrumpit, ut obstructions eorum inde ortæ universæ humorum præparationi labem contrahant. Quas inter insigniores viscerum obstructions hepatis & lienis reliquis palmam præripiunt. Reliquas brevitatis studio hic tacemus, cum ex dictis sponte partim fluant, partim quoque apud praticos hinc inde occurrant.

§. IX. Nec musculorum lymphæ ea vis deneganda est, qua morbos pituitosos in scenam producere posset. Hæc namque pituita sua muscularis impacta vias lymphæ intercipit, sicque præternaturali ejusdem collectioni hoc loco occasionem præbet. Quæ lymphæ collectio malum medicis non raro occurrens exhibet, quod proprio nomine anasarca vocari solet.

§. X. Lympham demum genitalibus dicatam quod spectat, eam nonnunquam a naturali crasi sua deflectere, & in pituitam degenerare, quotidiana experientia ostendit. Huic enim lymphæ in pituitam versæ gonorrhœam, fluorem album, atque mensium obstructions debemus. Ad quæ bubones & sarcocele adhuc accedunt.

§. XI. Ad bilem quod attinet, hæc pituita sibi propria mala haud levia edit. Exhibet autem eadem speciatim lentigines,

E

ma-

maculas hepaticas, colorem faciei ictericeum, icterum, & demum nigrum icterum, nec non depravatam ventriculi fermentationem.

§. XII. Sangvinis demique pituitosi vitia ultimo loco pertractaturi, eadem admodum paucis absolvi, statim sub initium monemus. Eadem salutari naturæ crisi per varias hæmorrhagiarum species ut plurimum auferuntur. Quales sunt hæmorrhagia narium, hæmoptysis, vomitus cruentus, hæmorrhoides fluentes, mictio cruenta, & menses. Unde falsum quoque est, morbos hosce ad plethoræ affectus semper referre velle. Imo ab hac dicta sangvinis pituita non solum cordis, sed & aliorum vasorum sangvifluorum, polypi, ut & varii tumores dependere videntur. De quibus ultimo loco nominatis tumoribus & illud notabis, quod hi ipsi juxta receptam opinionem a sangvine congrumato oriuntur. Qui sanguis congrumatus nihil aliud est, quam sangvinis pituita.

CAP. V.

De

Pituitæ Cura.

Quod quedam pituita sponte evanescat, quedam autem difficilis curatu sit, §. I. Quæ indicationes curam pituitæ dirigant, §. II. Quid ad primæ indicationis exercitium respiciat, §. III. IV. & V. Quæ ratione pituita vel expansione vel contractione exsolvenda sit, §. III. Quibus remediis humores vel contrahentibus vel expandentibus pituitæ exsolutio instituenda sit, §. IV. Quibus eadem remediis ipsam pituitam vel expandentibus vel contrahentibus peragenda sit, §. V. Quomodo vi secundæ indicationis evacuatio pituitæ instituenda veniat, §. VI. Qui juxta tertiam indicationem corruptus ventriculi mercurius ante omnia reducendus sit, §. VII. Qui pituita a dispositione humorum caochymica & scorbutica imminuenda sit, §. VIII. Quod vi quartæ indicationis expandentium & contrahentium remedium confusio angve pejus fugienda sit, §. IX. Qui pituita fumigante, acidis, & alkalicis, reducenda sit, §. X. Cur demum non omnes pituitæ species, sed saltem salivæ & lymphæ pituitam therapeutice pertractaverimus, §. XI.

§. I. Ad pituitæ curam jam progressuri, illud indicationibus

būs ejusdem adhuc præmittere lubet, quod ea pituitæ species, quæ ex aëre atmosphærico mercurium reassumit, nullam medici curam propemodum sibi postulet, cum eadem sponte non raro remittat. Ast, ea pituitæ species longe alia facie compareret, ubi visceris aut partis cujusdam mercurius, vel si mavis, tonus, una corruptus fuerit. Nam hoc si pituitam accesserit, fieri solet, ut peregrinus mercurius mediante corrupto visceris mercurio introducatur, qui, ob constitutionem ad exsolutionem valde proclivem, pituitam copiose satis gignit. Unde & hæc pituita fere in infinitum durat, & difficillimæ curationis est, adeo, ut eadem medicis præter expectorationem adjuvantia & pituitæ imminutionem fere nihil permittat.

§. II. Indicationes, quæ ceu fines dirigendo medicamenta curam pituitæ respiciunt, sequentes sunt: I. Si pituita ab errore in rebus non-naturalibus admissio sit, eadem ab unione cum humoribus & partibus expediatur, sicque ad promptiorem evacuationem præparetur; II. Pituita juxta jam dictam indicationem expedita pro circumstantiarū ratione e corpore prudenter proscribatur; III. Si autem pituita a corrupto viscerum mercurio, vel dispositione humorum cacochymica, vel scorbutica oriatur, ut pituita juxta antecedentes indicationes tum expediatur, tum evacuetur, neutiquam sufficit, sed & ut nominatam causarum trigam sedulo removeas, ipsa svadet necessitas; IV. Quod si autem hæc dictæ causæ adeo rebelles sint, ut nullis remediis penitus perdomari queant, abundantia pituitæ ad minimum palliative imminuatur.

§. III. Ut primæ indicationi satisfiat, unio pituitæ, vel cum aliis humoribus, vel cum partibus, dissolvenda est. Jam istud juxta supra memorata unionis principia aut expansione aut contractione pro causarum diversitate fieri potest. Est igitur omnis hæc pituita una cum iis, quibus cum eadem unita deprehenditur, vel expandenda vel contrahenda. Hæc expansio æque ac contractio pro dicto disjunctionis scopo promiscue institui potest. Verum utrique medio exsolvendi pituitam promiscue adhibito id inseparabiliter connexum est, ut idem exsolvendo pituitam una quoque non raro novam produ-

ducat. Supra namque demonstratum ivimus, quod expansione æque ac contractione pituita producatur, ubi imperfecta unio spiritum vitalem inter & humorem tantum obtinuerit. Quo pacto promiscua hac expansione & contractione tantum damni in corpus humanum redundat, quantum eadem utilitatis parit. Unde etiam in asthma humoroso ab expansione humorum nimia primum oborto contingit, ut pro pituitæ exsolutione adhibita salivam expandentia egregie quidem satis expectorationem promoveant, verum etiam insimul pituitam adeo adaugeant, ut expectorationis negotium hac ratione institutum fere terminari nequeat. Selectus igitur hæc inter remedia pituitam exsolventia instituendus est, sic hoc ipso illud obtineri poterit, ut pituita citra novæ pituitæ accessionem exsolvatur. Jam autem si medium, ex dictis exsolvendi pituitam medicamentis, causæ eandem producenti contrarium selegris, fieri aliter vix poterit, quam ut citra pituitæ incrementum fini tuo satisfacias. Quapropter factu necessarium est, ut expandentia ibi maxime pro pituitæ exsolutione exhibeas, ubi eadem a nimia humorum contractione orta est; contrahentia vero, ubi a nimia expansione pituitæ incunabula derivanda veniunt. Inde erroneum illud esse deprehendes, ubi plurimi expandentibus & contrahentibus aut junctim aut promiscue pituitæ exsolvendæ periculum faciunt.

§.IV. Et cum pituita vel salivæ vel lymphæ progenies ut plurimum esse soleat, remedia tum salivam tum lympham vel expandentia vel contrahentia tantum paucis attulisse, nos nostro officio impræsenti maxima ex parte satisfecisse, pro humanitate tua judicabis. Nam si reliquorum humorum pituitam vel contrahentia vel expandentia in medium proferre voluiffemus, instituti ratio negligenda fuisset. Salivam autem quævis dulcia v. g. Glyzirrhiza, Passulæ, Anisum, omnis generis pingvedines, Lohoch, & syrupi, expandunt: Lympham autem v. g. Scylla, rad. Ari, Helenii, Pimpinellæ albæ, Rorella &c. Quæ e contra salivam æq; ac lympham contractiorem reddunt, ad ea referenda sunt anodyna, v. g. Mithridatium, Laudanum Opiatum &c. Præterea notatu dignum est, quod his non ob-

stan-

stantibus quædam anodyna dentur, quæ salivam & lympham expandendo pituitam expectorant. Hujusmodi indolis sunt Crocus, Hyssopus, & Ceresolium. Dices forsan, hæc de anodynis dicta contradictoria, & ob id veritati contraria esse. Verum concursus variarum ætheris particularum radiantium intra corpuscula anodyna hæc constituenta variis phænomenis demonstrandus id statim declinabit. Hac namque ratione particulae radiantes temperamento propter nobilitatem disconvenientes cum particulis æthereis temperamento convenientibus una in corpusculis, anodyna hæc constituentibus, concurrunt. Priores particulae radiantes nobiliores vim anodynæ exerunt, & propter nobilitatem suam foetore nares feriunt: posteriores vero vim expansivam exhibent, & quoniam temperamento convenientes sunt, gratum spirant odorem. Unde etiam est, quod hæc anodyna, de quibus sermo est, odorem ex foetore & svaveloentia mixtum referant, ea vero, quæ mere anodynæ virtutem exerunt, profus foeteant, prout in Opio, Solano, & aliis videre est. Et si forsan de criteriis ab odore desumptis vel ideo dubites, quoniam multa multis bene oleant, quæ tamen ipsorum temperamento minus conveniunt, & sic vice versa. De eo hoc loco te admonitum volumus, ne hæc criteria pro demonstrativis, sed mere probabilibus habeas, quæ in tantum valent, in quantum nulla corruptio eadem suspecta reddit. Ex quibus omnibus hætenus dictis clare satis apparet, quæ anodyna quædam una & expandentia & contrahentia remedia esse, sicque contractionem inter & expansionem medium effectum sistere queant.

§. V. Cum supra dictum sit, pituitam tum cum partibus, tum etiam cum humoribus, imperfecte coherere: ratione exsolvendæ pituitæ perinde erit, utrum humor & pituita, vel partium mercurius & pituita simul, an pituita seorsim, vel expandatur, vel contrahatur. Imperfectæ enim unionis proprium est, ut eadem tum expansione tum contractione vel omnium corpusculorum, vel quorundam saltem a reliquis diversorum, facile dissolvatur. Quapropter patescit, pituitam propria vel expansione vel contractione ab unione tum humorum tum

etiam partium mercurio æque posse expediri, ac si humorum mercurius, vel etiam partium, sive expansus, sive etiam contractus fuerit. Potest autem hoc negotium exsolvendi pituitam expansione ipsius pituitæ ibi maxime institui, ubi pro ratione crasseos pituitæ corpuscula minus nobilia. Hic enim pituitæ expansio omnium facillima est, quoniam nifus expansionis hic contractionem superat. Ubi autem pro ratione crasseos pituita nobilioribus corpusculis constare videtur, ibi rem adstringentibus aggredi, consilii est. Hic namque naturalis sese contrahendi nifus adstringentia expandentibus longe efficaciora efficit. Quapropter & adstringentium usum hoc in casu pituitæ promptior evacuatio sequetur, quam quæ ab expandentium remediorum adhibitione expectanda fuisset. Ad pituitam expandentium classem numeramus emollientia, & hæc inter rad. Althææ, Mel, Sperma Ceti, rad. Iridis Florentinæ. Quæ vero pro pituita contrahenda militant, ea generaliter remedia adstringentia absolvunt, quæ in tumorum œdematorum discussione summe proficua, fida satis experientia docuit. Quæ inter eminere nobis videntur: Bolus Armena, atque Symphytum majus.

§. VI. Quod ad secundam indicationem concernit, illam ab ipsa natura non raro finitum iri videbis, modo eadem per aliquod vitæ spatium prudenti morborum directione exercita fuerit. Quod si morbus pituitosus ejusmodi natura præditum hominem occuparit, eadem, vel expectorando, vel ad intestinorum canalem evacuando, adeo pituitam educet, ut præter aliquot grana Panchymagogi Crollii ægro pro scopo evacuandi nihil fere propinare opus habiturus sis. Ubi tamen sese res habet, ibi desidem naturam drastice purgantibus nonnunquam stimulare licebit, modo nihil adfuerit, quod contraindicantis nomine illud ipsum impedit.

§. VII. Ad tertiam indicationem tandem delati, statim sub initium monemus, fere nullum alium viscerum mercurium quam ventriculi in causa esse. E ventriculo enim omnis mercurius, per unionem cum mercurio ipsius ventriculi, & nervorum in illum tendentium, ad cerebrum elevatur. Jam cum æqualitas
ad

ad unionem requiratur, necessum est, ut corrupto ventriculi mercurio reliquus etiam mercurius sit corruptus. Corruptio autem hujus mercurii, quem ventriculo proprium diximus, duplex est: una, ut sit justo expansior; altera, ut sit justo contractior. Medici igitur erit, ut investigata hujus mercurii depravati constitutioni contrario medicinam faciat. Hinc, si dictus mercurius expansione peccet, naturali suæ constitutioni contractione reddetur: sin idem justo contractior fuerit, expandentibus reducendus erit. Prius Mastiche pulverisata, vel ejus essentia absolvitur: Posterius vero ☉, & iis, quæ expellentium nomine alias venire solent.

§. VIII. Quod si cacochymica constitutio in causa pituitæ abundantis fuerit, adstringentia §. IV. hujus capituli rursus commendanda veniunt. Quibus Thermas Carolinas vel exinde merito addendas censemus, quoniam eadem præter alias virtutes medicas adstringendi vim in se continere videntur. Sin humorum dispositio scorbutica fuerit, ea expandentia proderunt, quæ supra l. c. adduximus. Præterea diæta lactea hoc loco vel maxime svadenda est. Hac enim mediante successu temporis fieri solet, ut, ejectis variis excretionibus scorbuticis corpusculis, atque animalibus in horum locum ex lacte introductis, pristina valetudo redeat.

§. IX. Quod si autem hæ causæ penitus tolli nequeant, vi quartæ indicationis iisdem ita frena injiciantur, ut proventus pituitæ ad minimum imminutus fiat. Quod ipsum quam optime obtineri poterit, modo duo ista nunquam confundantur, quæ expandentium & contrahentium nomine hucusque sæpiusculè celebravimus. Hoc si commissum fuerit, morbus e pituita oriundus statim in pejus ruet. Quo ipso, ad contrariam remediis jam frustra adplicatis enarratorum medicamentorum classem ut tē convertas, indicatur. Si igitur expandentia frustra propinata observaveris, contrahentia ea erunt medicamenta, quæ ægris levamen conciliabunt.

§. X. Huic pituitæ cicurationi experimenta capite I. allegata vel maxime favent. Nihil autem a fumigante pituitam efficacius reducit, cujus usus tunc temporis pernecessarius est,

ubi

ubi corpus viribus, & hinc dependente calore naturali, destituitur. Alias pituitam cacochymicam acida, scorbuticam alkalica, & quidem in specie ❧ per deliquium, vel etiam Cinerum clavellatorum, amissæ fluiditati restitunt. Quæ, dicta nempe acida atque alkalica, inter se mista, vel dulcificata, vel in salibus aut sulphure latentia, idem præstant, quod supra de iis pronuntiavimus, modo eadem integrum juventutis robur non defecerit.

§. XI. Cæterum, cum quilibet humor pituitam sibi propriam producat, quæ omnes singularem dispeccionem sibi possunt, paulo specialius adhuc in earundem remedia tum expansiva tum contractiva nobis inquirendum esset. Verum cum nostri instituti ratio, uti supra jam monitum est, habenda sit, in iis impræsenti subsistimus, quæ pituitæ tum salivæ tum lymphæ curam concernunt. Hæ enim pituitæ species reliquis longe frequentiores sunt, & ob id earundem cura longe majorem reliquarum cura utilitatem parit. Quapropter eo magis nostris qualibus qualibus conatibus contentus esse poteris. Missis igitur reliquarum pituitæ specierum curationibus pace tua laboribus nostris finem imponimus.

T A N T V M!

Corrigenda: p. 5. l. 10. ↪ fumigante. l. 20. subjungent. p. 9. l. 18, ⊕ X p. 27. l. 8. eadem l. 26. pituitam p. 29. l. 6. ↪ ♁ l. 9. √ dilutus, p. 32. l. 20. eadem p. 34. l. 15. oriantur.

01 A 6515

ULB Halle

3

002 932 091

1017

DISSERTATIO MEDICA
DE
PITUITA

QVAM
CONSENSU
GRATIOSISSIMÆ FACULTATIS MEDICÆ
LIPSIENSIS
SUB PRÆSIDIO
EXCELLENTISSIMI ATQVE EXPERIENTISSIMI

DOMINI
ANDRÆ RUDIGER,
PHIL. ET MED. DOCTORIS CELEBERRIMI,
PATRONI ET PRÆCEPTORIS
SUMMOPERE COLENDI,

ANNO M DCC XVIII. DIE XX. SEPTEMBR.
PLACIDO PHIATRORUM EXAMINI
SUBMITTIT

AUTOR & RESPONDENS
CHRISTIANUS ADAMUS GORN,
JAURAVIENSIS SILESIUS
MEDICINÆ CANDIDATUS.

LIPSIÆ,
LITERIS IMMANUELIS TITIL

